

Ingemund Hägg och Bengt Rydén (redaktörer): ABC för en ny industripolitik

SNS har påpassligt gett ut debattboken *ABC för en ny industripolitik (Studieförbundet Näringsliv och Samhälle, Stockholm 1981, 134 s, 50 kr)* om industripolitik i spåren av den strida flod av tyngre utredningar och kongressrapporter som publicerats i ämnet under senare år. Den är kort och lättläst samtidigt som den tar upp många av de frågor som bör ställas i sammanhanget. Jag skall genast säga att det är en stimulerande bok att läsa. En smula orättvist skall jag uppehålla mig mest vid ett av kapitlen och dessutom ta upp ett par aspekter som inte berörs i boken. Författare och innehåll är följande:

Bengt-Arne Vedin: "Industripolitik för innovation". Utifrån innovationsprocessens karakteristika diskuterar författaren åtgärder från det offentliga sida för att stimulera den industriella förnyelsen.

Ingemund Hägg och Bengt Rydén: "Kunskap och dialog i industripolitiken". Författarna argumenterar för kapacitets- (av kvalitativ art) och rollförändringar för industridepartementet. Kapitlet är i sak en svidande vidräkning med sagda departement.

Gabor Bruszt och Christer Olofsson: "Industripolitik och samhällsorganisation". Som organisationskonsulter vet författarna hur avgörande organisationsutformningen är för art och kvalitet av de resultat man uppnår i all "organiserad"

verksamhet. Explicit diskuteras affärsbankerna och statens industriverk som exempel på organisationer på industripolitikens "mellannivå".

Gunnar Hedlund: "Strategier för en långsiktig näringspolitik". I denna uppsats presenteras tre i grunden olika modeller för industripolitik. I en modell "spelar statsmakterna koncernledning" och väljer ut lämpliga industriella segment – "pick the winner" – för Sverige att expandera inom och agerar aktivt för att intentionerna skall bli genomförda. Den andra modellen innebär ett "restaurationerande" av marknadsekonomin. Den tredje modellen innebär att statsmakterna genom att efterfråga lösningar på otillfredsställda behovsområden – upphandlingsstrategin – skulle stimulera till industriell förnyelse och expansion. I övrigt antas i detta alternativ marknads ekonomin fungera. Hedlund analyserar kritiskt de tre modellerna och finner dem alla ha såväl fördelar som nackdelar. Kanske ligger lösningen för praktisk politik enligt Hedlund i något slags kombination av de tre.

Modellerna "marknadsstrategin" och "upphandlingsstrategin" går att känna igen. De har faktiskt kommit till användning i praktisk politik. "Pick the winnerstrategin" vore något hittills oprövat och skulle innebära en viss förändring av vårt ekonomiska system. Den skulle förmodligen medföra en byråkratisering av

delar av näringslivet med mer av planering och centralisering av beslutsfattandet.

Som vanligt när det gäller mer drastiska förändringar krävs starkare argumentation för att alternativet skall te sig acceptabelt än vad som krävs för måttliga förändringar eller ett bibehållande av status quo. Vilka är då argumenten för "pick the winner"-strategin? De Hedlund redovisar är i korthet: önskvärdheten av mer långsiktigt tänkande; mycket stora finansieringsbehov och därav följande krav på prioritering; andra länder har i viss mån följt denna strategi och de svenska statsmakterna kan inte av hänsyn till den internationella konkurrenskraften låta bli att agera på liknande sätt. Argumenten emot är att det är både svårt och riskabelt att välja och satsa stora resurser i ett litet antal verksamhetsgrenar. Finns det anledning att tro att ett svenskt industridepartement skulle klara av det? Chansen till framgång begränsas ju dessutom av att de utvecklade länderna visat förkärlek för *samma* framtidssektorer. Och vissa av dessa länder torde kunna satsa betydligt mer resurser än vad som skulle kunna komma i fråga i Sverige. Finansieringsbehoven borde kunna lösas på mer "normala" vägar t ex genom samarbete i projektform mellan flera företag. Det kan också påpekas att många svenska företag faktiskt lyckats att utveckla en hög internationell konkurrenskraft. De behöver knappast någon selektiv uppbackning.

Men den kanske mest intressanta kritiken är av mer principiell art. Som såväl Vedin som Bruszt-Olofsson visar ställer framgångsrikt beteende vad gäller tekniskt utvecklingsarbete och övrig kommersiell verksamhet krav på mångsidighet, ständig anpassning, experimenterande, av- och inlärning — desto mer ju snabbare omvärlden förändras i tekniskt och andra avseenden. Är då centralisering rätt väg? Det klassiska argumentet för traditionell marknadsekonomi är ju just att de som är bäst insatta också skall fatta besluten. I själva verket har också de stora företagen sedan länge sökt bryta ner sin organisation i mindre enheter

med rätt att själva fatta beslut inom vissa ramar.

Som Hedlund också redovisar skulle "pick the winner"-strategin ställa krav på för vårt samhälle delvis nya politiska processer. Byråkrati och industri skulle blandas på ett sätt som skulle kunna skapa godtycke och risk för bristande objektivitet från statsmakternas sida. Hedlund tänker sig tydligen att styrningen skulle ske huvudsakligen genom riktade subventioner. Det skulle nog inte förslå. Sannolikt skulle politikerna kräva "medbestämmande" motsvarande de finansiella satsningarna och var skulle vi då hamna?

Så långsiktigheten. Helt klart skulle politikerna få svårt att stå emot olika intressegrupperings krav på förändringar på kort sikt åt olika håll i de subventionerade företagen med tanken på det alltid förestående allmänna valet. I själva verket har politikerna redan inom ramen för nuvarande system ansvaret för de verkligt långsiktiga frågorna — nämligen vidareutvecklandet av landet Sveriges komparativa fördelar. Dessa finns delvis och kommer alltid att finnas (?) i tillgång på kunniga människor alltifrån verkstadsarbetare till forskare. Uppgiften är alltså att se till att det utbildas och forskas på kvantitativt och kvalitativt lämpliga nivåer. Och det är möjligt att en prioritering av ett antal vitt definierade grundforskningsområden, som Ingenjörsvetenskapsakademien föreslagit, skulle vara befogat. Själv är jag övertygad om att det vore det vettigaste statsmakterna kunde ägna sig åt. Kalla det sedan industripolitik eller — helst — något annat. Utbildning och forskning är dessutom inte utsatta för kortsiktigt opinionsmässigt tryck på samma sätt som t ex industriella aktiviteter. De kan därför ges stabila, långsiktiga syften.

Det reser frågan: Behöver vi egentligen någon industripolitik i den meningen begreppet använts under senare år? Det vill säga en politik som med selektiva medel syftar till att förändra industrins struktur. Som jag läser *ABC för en ny industripolitik* är svaret nej. (Men boken är inte skriven så att man måste hamna i

den ståndpunkten.) Däremot behövs säkert en industripolitik som innebär att industridepartementet deltar i den målavvägningsprocess som måste förekomma i kanslihuset beträffande de flesta politiska beslut och gör det utifrån synpunkten hur industrins långsiktiga villkor påverkas. Detta understryks också

av Hägg-Rydén i deras kapitel om industridepartementet. Arbetsmarknads- och regionalpolitik av stödkaraktär behöver vi ha – men dessa bör inte blandas in i industripolitiken.

Ekon dr *Jan-Erik Vahlne*
Direktinvesteringskommittén